

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/9, p. 135-158

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11434>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Referees/Hakemler:** Prof. Dr. Mehmet KÖÇER – Doç. Dr. Ali SATAN

This article was checked by iThenticate.

T.C. DEVLET SALNÂMESİNE GÖRE HARF İNKILÂBİ ARİFESİNDE BASININ GENEL DURUMU

*Hadiye YILMAZ**

ÖZET

Türk basın tarihi, ilk gazetenin yayımlandığı 1831'den günümüze çeşitli evrelerden geçmiştir. 1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönem de bu evrelerden biridir. Cumhuriyet'in ilanı, yani yeni bir devletin kuruluş sürecinde basın hayatında da hareketlilik ve değişiklikler yaşanmıştır. Bu süreçte basın-yayın dünyasını doğrudan ve derinden etkileyen dönüm noktalarından biri, hiç şüphesiz ki 1 Kasım 1928 Harf İnkılâbı olmuştur. Bu nedenle Türk basın tarihi açısından bir milat sayılması lazım gelen yeni harflere geçişten hemen önce ülkede mevcut olan eski harfli gazete ve dergilerin dökümü, bunlar hakkında her tür veri, Türk basın tarihi yazımı açısından oldukça önemli bir bilgi demeti oluşturmaktadır. Bu dönüm noktasının önemine binaen bu çalışmada, Cumhuriyet'in ilk evresinde, illere göre yayın hayatında bulunan gazete ve dergiler, bunların sahipleri ve dolayısıyla mülkiyet ilişkileri, yazı kadroları, ortalama tirajlar, gazete ve dergi türleri, matbaalar, 1927 yılına gelindiğinde süreli yayın bulunmayan iller vb. bilgilere devlet salnâmesi gibi birincil bir kaynak vasıtasıyla ulaşılması amaçlanmıştır. Böylece yeni harflere geçişin arifesinde Türkiye'de basın hayatının nasıl bir manzara arz ettiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda ulaşılan başlıca veriler şunlardır: Gazete-dergi ve matbaa sayısı azdır. Basının merkezi İstanbul'dur ve ülke düzleminde dağılımı fazlasıyla eşitsizdir. Tirajlar düşüktür. Basın siyasi iktidara çeşitli kanallar vasıtasıyla büyük oranda tabidir. Erkek egemenliği belirgindir. Yayınların büyük bölümü Cumhuriyet öncesinden kalmadır, yani Osmanlı mirası önemli ölçüde sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Basın, Harf İnkılâbı, Devlet Salnâmesi

* Yrd. Doç. Dr. Giresun Üniversitesi, FEF Tarih Bölümü, El-mek: hadiyeyl@gmail.com

**THE GENERAL OUTLOOK OF PRESS ON THE EVE OF THE
ALPHABET REVOLUTION ACCORDING TO THE
GOVERNMENTAL YEARBOOK OF TURKISH REPUBLIC**

ABSTRACT

History of Turkish press has been through several phases since the publishing of the first newspaper in 1831 to this day. The period after the proclamation of the Republic in 1923 is one of these phases. In the foundation phase of a new state, there were also actions and changes in the press. In this phase, one of the milestones directly and deeply affecting the world of press, without doubt, is the Alphabet Reform on November 1, 1928. For this reason, the documentation of newspapers and magazines which were published in the former alphabet right before the transformation to new letters and any kind of data related to these form a significant information cycle in terms of historiography of the Turkish press. In this study, in the first phase of the Republic (Turkey), information such as local newspapers and magazines, their owners and therefore property relations, editorial staff, average editions, types of newspapers and magazines, printing houses, and cities where there were no periodicals in 1927, was accessed via a primary source like governmental yearbook. By this way, the atmosphere of the media sector in Turkey in the eve of transformation to the new alphabet has been presented. The main data obtained as a result of the research are; the number of newspaper-magazines and printing houses is low. The center of the press is İstanbul with an unequal distribution throughout the country. Circulation is low. The media usually obeys the political power by means of several channels. Male dominance is obvious. Most of the publications come from pre-republican era, which means the Ottoman heritage largely remains.

STRUCTURED ABSTRACT

INTRODUCTION:

The media, which can be described in simplest terms as “the art of forming public opinion”, has always been in close contact with politics and its significance grew more for Ankara government, which was enrolled in establishing a new state after the victory of National Struggle. Within the period of the proclamation of the Republic, i.e. the period of establishment of a new state, there was mobility and change in the media as well. Since the end of the National Struggle, there have been inclinations that fully or partially support the operations of the present political power as well as those that oppose them in the Turkish media. In the early Republican period, the political power controlled the oppositions in the media, impeding the development of criticizing approaches in the media towards the methods of modernization. During this period, one of the milestones that directly and deeply affected the media world was unquestionably the Alphabet Revolution on November 1, 1928. Due to this reason, the documentation of newspapers and magazines published in the formerly used alphabet in the country and

any data related to these publications constitute a highly significant set of information in terms of historiography of the Turkish media.

PURPOSE:

In this study, within the period until November 1, 1928, which was a milestone for the history of the Turkish media, it is aimed to access information such as active newspapers and magazines in 1927, their owners and therefore ownership relations (individuals and institutions), editorial staff, average circulation, types of newspapers and magazines, and provinces without periodical publications in 1927 by means of a primary source as the governmental yearbook. Thus, the panorama of the media in Turkey in the eve of transformation to the new alphabet has been put forward. Meanwhile, with the help of this information and due to secondary functions of the media, social, political, and psycho-social data about this important section of Turkish history have become available.

METHOD:

For the purpose of reaching all the aforementioned data, by documenting the active newspapers and magazines that belong to the period just before the Alphabet Revolution according to provinces, the general panorama of the Turkish media has been put forward in this study. By using the qualitative historical design method and via the *1927-1928 TC Governmental Yearbook*, an inductive conceptualization has been targeted in the study. The reason as to why the *TC Governmental Yearbook* was chosen as the fundamental source of data is that this publication is an official, primary (not yet translated to modern Turkish from Ottoman), exclusive and unique source.

DATA AND DISCUSSION:

As a consequence of the data analysis executed in the study, information such as active newspapers and magazines in 1927, their owners and therefore ownership relations (individuals and institutions), editorial staff, average circulation, types of newspapers and magazines, and provinces without periodical publications in 1927 was accessed by means of a primary source as the governmental yearbook.

CONCLUSION:

According to the *Governmental Yearbook of the Turkish Republic* published in 1928, there were 231 active newspapers and magazines in 49 of the 63 provinces in total in Turkey by the year 1927. There were 14 provinces with no newspapers-magazines, namely Artvin, Aydın, Erzincan, Elaziz, Urfa, Bayezit, Bitlis, Burdur, Cebeli Bereket, Hakkâri, Siirt, Şebinkarahisar, Gümüşhane and Van. Indeed, the number of provinces without periodicals is seen to increase in the eastern region of the country. 100 Of 231 publications belong to Istanbul. In other words, Istanbul continues to be the unquestionable center of the press in the first years of the Turkish Republic like it used to be in the Ottoman era. İzmir follows İstanbul with 14 and Ankara with 13 publications. No other city could reach double-digit numbers regarding their publications. The three provinces (İstanbul, İzmir and Ankara) host more than half of the Turkish media in the year 1927. İstanbul by itself represents almost half

of the Turkish media. Thus, it should be stated that a lack of balance existed countrywide in terms of the media in those days.

The total number of official provincial newspapers controlled by the Governorate and hence political power is 31. Apart from regions with no publications, in 13 provinces there was only the provincial newspaper: Aksaray, Bilecik, Çankırı, İçel, Tekirdağ, Tokat, Mardin, Malatya, Yozgat, Çanakkale, Isparta, Sinop, and Kayseri. This means that while 14 out of 63 provinces had a shortage of newspapers-magazines in 1927, 13 of them only had the official provincial newspaper. These two categories constitute almost half of the country in terms of the number of provinces.

Apart from the publications of official and partially official institutions such as ministries, municipalities, chambers of commerce, faculties, state hospitals, trade associations and unions, another subject to mention in terms of political power-media relations is journalist-parliamentarians. During the aforementioned years, there were many parliamentarians in the media. In the first three periods of the Turkish Parliament, i.e. between the years 1920-1931, 40 journalists can be detected to have worked in the parliament.¹ In addition, there are names such as Şevket Süreyya Aydemir, who was the owner and director in charge of *Şen Yayla* published in Erzurum and who was in close contact with the political power although he was not an MP in that period.

The center of non-Turkish media is İstanbul as it was in the Ottoman era. The leading languages in these publications are French and Armenian: French (7), Armenian (7), Greek (6), Jewish (3), German (1), and Russian (1). Among the publications with two or three languages, five of them are in Turkish-French and the other one is in Turkish-French and German. There are but a few number of non-Turkish publications in İzmir and Edirne. It can be mentioned that the polyglottic quality of the Ottoman press vanished to a great extent. Another salient detail is that among the non-Muslim communities whose mother tongue is not Turkish, only Jews had three publications in Turkish.

Four of five female newspaper owners used to live in Istanbul and the remaining one is in İzmir. Two of them are Turkish (Cevriye İsmail and Nezihe Muhittin Hanım); two of them are Armenian (Arakis and Haykanuş Marko Hanım); and one of them is Jewish (Eugenie Hayim Hanım). Besides the low number of female newspaper owners, there is little attempt to publish for women.

Based on genre, the number of publications for children, sports and art (music, theatre, and cinema) is as low as those published for women. On the other hand, the number of comic ones is rather high (10). This genre especially attracts notice with its geographical popularity. Publications about medicine/health, literature, and trade/economy were in a better state. However, the number of publications labeled as "religious" is two, one of which is *Ortodoksia* in Greek and the other is *Hür Fikir Gazetesi* published in İzmit. Political newspapers have dominance in terms of circulation. The number of daily newspapers is approximately 50.

Turkish Studies

Approximately 100 newspapers and magazines started to be published after the proclamation of the Republic. In other words, more than half of the present periodical publications in 1927 remain from the pre-republican period. Therefore, it can be stated that sustainability from empire to nation state continues in the media as well. In fact, the new regime could not find its exact reflection on the press.

The Governmental Yearbook does not include satisfactory information regarding the circulations of the year 1927. Based on the information, circulations can be said to float between 500 and 5 thousand. Furthermore, Sedat Simavi's *Resimli Gazete* draws attention with its 15 thousand circulations besides the whimsical *Karagöz*, whose editions started in 1908, with its 30 thousand circulations.

In conclusion, the main points of the Turkish media on the eve of the Alphabet Revolution can be listed as follows: The number of newspaper-magazines and printing houses is low. The center of the press is İstanbul with an unequal distribution throughout the country. Circulation is low. The media usually obeys the political power by means of several channels. Male dominance is obvious. Most of the publications come from pre-republican era, which means the Ottoman heritage largely remains.

Keywords: Press, Alphabet Revolution, Governmental Yearbook

1. Giriş

1600'lerin başlarında Avrupa'da ortaya çıkan ve 1700'lü yıllarda ilk kez günlük olarak yayımlanmaya başlanan gazeteler (Ertuğ, 1970: 1, 3, 16-17; İnuğur, 1992: 34) vasıtasıyla modern anlamda hayat bulan basın dünyası, insanlığın temel ihtiyaçlarından birini, "dünyada olan bitenler hakkında haber alma, bilgi edinme" ihtiyacını karşılamaktadır. Basın, haber verme işleviyle hem toplumların aydınlatılması hem de kitlelerin harekete geçmeleri hususunda etkili olmuştur. Basın aslında, haber verme yoluyla olgular ve değer yargıları arasında çeşitli ilintiler kurmak suretiyle içinde yer aldığı topluma çeşitli girdiler sunmaktadır. Propaganda, eğitim, eğlence, reklam vb., bu girdilerin kanallarından bazılarıdır. Böylece basının, haber vermenin yanı sıra toplumsal, siyasi ve psiko-sosyal işlevleri de karşıladığı görülmektedir (Tokgöz, 1981: 12).

Evrensel etkileri tartışmasız olan Fransız Devrimi, Osmanlı İmparatorluğu'nu başka açılardan olduğu gibi, gazetecilik açısından da etkilemiştir. Nitekim Osmanlı toprakları dahilinde ilk gazeteler, devrim yıllarında Fransız Konsoloslugu tarafından Fransızca olarak çıkarılmıştır. İlk Türkçe gazete olan *Takvim-i Vakayi* ise 1 Kasım 1831'de yayın hayatına girmiştir.

Takvim-i Vakayi'yle başlayan² Türk basın tarihi, çeşitli dönemlerin ardından, yaklaşık 100 yıl sonra 1923'te Cumhuriyet'in ilanı ile yeni bir evreye ulaşmıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte, yani yeni bir devletin kuruluş sürecinde basın hayatında da hareketlilik ve değişiklikler gözlenebilmektedir. Bu süreçte basın-yayın dünyasını doğrudan ve derinden etkileyen dönüm noktalarından biri, hiç şüphesiz ki 1 Kasım 1928 Harf İnkılâbı'dır. Bu nedenle, Türk basın tarihi açısından bir milat sayılması lazım gelen yeni harflere geçişten hemen önce ülkede mevcut olan eski

² Türk basın tarihi genellikle *Takvim-i Vakayi*'yle başlatılır. Ancak bazı araştırmacılar, Kavalalı Mehmet Ali Paşa yönetimindeki Mısır'da 1828'de yarı Türkçe yarı Arapça çıkarılan *Vakayi-i Mısriye*'nin başlangıç olduğu görüşündedirler. Ayrıca yine Kavalalı Mehmet Ali Paşa 1830'da Girit'te yarı Türkçe yarı Rumca *Vakayi-i Giridiye*'yi çıkarmıştır (Koloğlu, 2010: 6-10; Topuz, 2003: 13-15).

harfli gazete ve dergilerin dökümü, bunlar hakkında her tür veri, Türk basın tarihi yazımı açısından oldukça önemli bir bilgi demeti oluşturduğu gibi aynı zamanda basının haber verme işlevi dışındaki diğer işlevleri dolayısıyla Türk tarihinin bu önemli kesiti hakkında toplumsal, siyasi ve psiko-sosyal veriler de sunmaktadır.

Söz konusu tüm bu verilere ulaşmak gayesiyle bu çalışmada, Harf İnkılabı'nın hemen öncesinde yayın hayatında olan gazete ve dergilerin illere göre dökümü yapılmak suretiyle Türk basınının genel manzarasının ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada niteliksel tarihsel tasarım yöntemi kullanılarak *TC Devlet Salnâmesi 1927-1928* aracılığıyla³ tümevarımsal bir kavramsallaştırma hedeflenmiştir. *TC Devlet Salnâmesi*'nin temel veri kaynağı olarak seçilmesinin nedeni ise bu yayının resmî, Osmanlıcadan günümüz Türkçesine henüz çevrilmemiş birinci el, kapsamlı ve özgün bir kaynak olmasıdır.

Çalışmada yapılan doküman analizi neticesinde Cumhuriyet'in ilk evresinde, 1927 yılında illere göre yayın hayatında bulunan gazete ve dergiler, bunların sahipleri ve dolayısıyla mülkiyet ilişkileri (özel kişi ve kurumlar), yazı kadroları, ortalama tirajlar, gazete ve dergi türleri, matbaalar, 1927 yılına gelindiğinde süreli yayın bulunmayan iller vb. bilgilere devlet salnâmesi gibi birincil bir kaynak aracılığıyla ulaşılmıştır.

2. Cumhuriyet'in ilanından 1927 yılına kadar yaşanan siyasi gelişmelerin basına etkileri

En yalın ifadeyle "Kamuoyu yapma sanatı" olan basın (Ertuğ, 1970: 8; İnuğur, 1992: 19), her daim siyasetle yakın ilişki içinde olmuştur. Milli Mücadele'nin kazanılmasından sonra da yeni bir devlet kurma mücadelesine girişmiş olan Ankara için basının önemi artmıştır. Nitekim basının kamuoyu üzerindeki gücünün farkında olan Mustafa Kemal Paşa, 17 Ocak 1923'te İzmit'te bazı basın mensuplarıyla bir mülakat düzenlemiştir⁴. Bu mülakatın amacı, yapılacak köklü değişimlerle ilgili olarak hem kamuoyunu bilgilendirmek hem de basının desteğini almaktır. Milli Mücadele'nin sonlanmasından itibaren Türk basınında siyasi iktidarın icraatlarını tümüyle ya da belli ölçüde destekleyen eğilimler bulunduğu gibi, muhalif eğilimler de mevcuttur.

Çalışmanın sınırını oluşturan 1927 yılına gelinceye kadar Türkiye'de basının siyasi iktidarın doğrudan muhatabı olarak konumlandığı önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin ilki, 25 Ekim 1923'te TBMM'nin bir kararnameyle sıkıyönetimi ve sansürü kaldırmasıdır (İskit, 1939: 729). Basın özgürlüğü, 20 Nisan 1924'te yürürlüğe giren Cumhuriyet döneminin ilk anayasasının 77. maddesinde de geçecektir (Oral, 1973: 120). İkinci önemli gelişme ise, ilk duruşması 11 Aralık 1923'te İstanbul İstiklal Mahkemesi'nde yapılan Cumhuriyet döneminin ilk matbuat davasıdır. Bu davanın açılmasında İstanbul basınında Cumhuriyet'in ilan ediliş biçimini eleştiren ve halifelik makamının devamını savunan yazıların yayımlanması etkili olmuştur. Ancak asıl önemli etken, Hintli Müslüman liderlerden Ağa Han (III) ile Emir Ali'nin İsmet Paşa'ya yazmış oldukları hilafetin kaldırılmaması yönündeki mektuba, mektup daha İsmet Paşa'nın eline geçmeden 5 Aralık 1923'te *Tanin ve İkdâm*, 6 Aralık'ta da *Tevhid-i Efkâr*'da yer verilmesidir⁵. İsmet Paşa, 8 Aralık 1923'te

³ "Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnâmesi" adıyla Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından 1926 yılında 1925-1926, 1927 yılında 1927 ve 1928'de 1927-1928 salnâmeleri olmak üzere Osmanlıca üç devlet salnâmesi çıkarılmıştır. Anılan salnâmelerde dönem matbuat hayatına dair zengin malumat bulunmaktadır.

⁴ İzmit Kasrı'nda gerçekleşen mülakata Adnan (Adıvar), Halide Edip (Adıvar), *Vakit* gazetesi başyazarı Ahmet Emin (Yalman), *Tevhid-i Efkâr* gazetesi başyazarı Velid Ebuzyiya Bey, *İleri* gazetesi başyazarı Suphi Nuri (İleri), *İkdâm* gazetesi başyazarı Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), *Tanin* gazetesi yazarı İsmail Müştak (Mayakon), *Akşam* gazetesi yazarı Falih Rıfkı (Atay), *İleri* gazetesi muhabiri Kılınçzade Hakkı Bey katılmıştır (*Atatürk'ün Bütün Eserleri*, 2004: 263-306).

⁵ Bu durum hakkında *Hakimiyet-i Milliye*'de çıkan bir yazıda, mektubun İsmet Paşa'ya ulaşmadan önce gazetelerde yayımlanması eleştirilerek Ağa Han'ın I. Dünya Savaşı sırasında halifenin cihat çağrısına iştirak etmemesi, İngilizlerle

meseleyi TBMM'ye getirmiş ve Meclis, olayın Hıyanet-i Vataniye Kanunu çerçevesinde ele alınmasına karar vermiştir. *Tanin*, *İkdam* ve *Tevhid-i Efkâr* yazarları Hüseyin Cahit, Velid Ebuzyiyya, Ahmet Cevdet, Ömer İzzeddin ile halifeye mektubu *Tanin* gazetesinde yayımlanan Baro Başkanı Lütfi Fikri, hilafet yaveri Ekrem ve Adana'da gazeteci Abdülkadir Kemali tutuklanmışlardır. Dava sonunda 2 Ocak 1924'te alınan karara göre, mektubu kasıtlı olarak yayımlamadıklarından gazetecilerin beraatına, ancak Lütfi Fikri Bey'in beş yıl kürek cezasına çarptırılmasına hükmedilmiştir (Topuz, 2003: 144-146; İnuğur, 1992: 47).

Dönemin bir diğer önemli gelişmesi, Şubat ayında başgösteren Şeyh Sait isyanı dolayısıyla 4 Mart 1925'te Takrir-i Sükûn Kanunu'nun yürürlüğe girişidir. Kanunun 1. maddesinde yer alan "irticaya, isyana ve memleketin sosyal düzenini, huzur ve sükûnunu, emniyet ve asayişini bozmaya sebep olacak her türlü teşkilat ve yayının kapatılması" hükmüncü 6 Mart'ta İstanbul gazeteleri *Tevhid-i Efkâr*, *Sebilürreşat*, *Son Telgraf*, *İstiklal*, *Aydınlık*, *Orak Çekiç*; 7 Mart'ta Adana'da *Toksöz*; 9 Mart'ta İzmir'de *Sada-yı Hak*, Trabzon'da *İstikbal* ve *Kahkaha*, İstanbul'da *Press de Suar*, Adana'da *Savha*, Mersin'de *Doğru Söz*; 15 Nisan'da *Tanin* ve ardından *Resimli Ay*; 12 Ağustos'ta da *Vatan* gazeteleri kapatılmış, pek çok gazeteci de yargılanarak çeşitli cezalara çarptırılmıştır⁶ (İnuğur, 1992: 55-56; Topuz, 2003: 148-154; Oral, 1973:120; Mazıcı, 1996: 141).

Görüldüğü üzere erken Cumhuriyet döneminde siyasi iktidar basından gelen muhalefeti denetim altında tutmuş, Cumhuriyet modernleşmesinin yöntemlerine karşı basında görülen eleştirel tutumların hayat bulmasına olanak tanımamıştır. Böyle bir ortamda matbuat hayatında varlık gösteren gazete ve dergilerin dökümü aşağıda sunulmuştur.⁷

3. Vilayetlere göre 1927 yılı gazete ve dergileri

1. Ankara Vilayeti

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi: 10 Kanunusani 1920'de Sivas'ta yayımlanmaya başlamış, TBMM'nin Ankara'da toplanması üzerine Ankara'ya taşınmıştır. Her gün sabahları çıkmaktadır. İmtiyaz sahibi Siirt mebusu Mahmut (Soydan) Bey'dir. Başyazarları Mahmut Bey (Siirt mebusu), Kars mebusu Ağaoğlu Ahmet ve Bolu mebusu Falih Rıfki (Atay) Beylerdir. Sorumlu müdürü ve yazı heyeti müdürü Naşit Hakkı Bey'dir. Kendi matbaasında basılmaktadır.

Hastane Mecmuası: 1924 yılı Ekim'inde yayın hayatına girmiş aylık dergidir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Ankara Numune Hastanesi başhekimisi ve operatörü Ömer Vasfî (Aybar) Bey'dir. Kendi matbaası olmayıp, her seferinde 500 adet basılmaktadır.

Köy Mecmuası: Yayın hayatına 1926 yılında başlamış aylık dergidir. İmtiyaz sahibi, başyazarı ve sorumlu müdürü Dr. Ali Vahit Bey'dir.

Köy Hocası Mecmuası: 4 Nisan 1920'de yayımlanmaya başlamıştır. On beş günlük. İmtiyaz sahibi, başyazarı ve sorumlu müdürü Ali Vahit Bey'dir. Kendi matbaası yoktur (TCDS, 1928: 373).

İşbirliği yapmış olması hatırlatılarak bu mektup olayının İngiliz siyasetinin ürünü olduğu vurgulanmıştır. (*Hakimiyeti Milliye*, 9 Aralık 1923: 1).

⁶ Yargılananlar arasında bulunan *Tevhid-i Efkâr* gazetesinden Velid Ebuzyiyya beraat etmiş ve 11 Haziran 1935'te *Zaman* gazetesini kurmuştur. *Sebilürreşat* gazetesinden Eşref Edip tutuklanmış ve 13 Eylül 1925'te serbest bırakılmıştır. *Son Telgraf* gazetesinden Suhi Nuri (İleri) beraat etmiştir. *Aydınlık* gazetesinden Şefik Hüsnü (Değmer) tutuklanarak 1929 yılına dek cezaevinde kalmıştır. *Tanin* gazetesinden Hüseyin Cahit (Yalçın) 1926 yılına kadar Çorum'a sürgün edilmiştir. *Vatan* gazetesinden Ahmet Emin (Yalman) Çorum'a sürgün edilmiş, daha sonra 1936 yılında *Tan* gazetesini çıkarmaya başlamıştır.

⁷ Sıralama, Salnâmede (TCDS şeklinde kısaltılacaktır) olduğu gibi, eski alfabeyle göre alfabetiktir. 1928 yılında Soyadı Kanunu henüz yürürlüğe girmediğinden Salnâmede soyadları geçmez. Tarafımızdan eklenmiştir.

Gürbüz Türk Çocuğu Mecmuası: 1926 yılı Ekim’inde çıkmaya başlamış aylık dergidir. İmtiyaz sahibi (Kırklareli mebusu) Dr. Fuat (Umay) Bey, sorumlu müdürü Ali Vahit, başyazarı (Ankara mebusu) Aka Gündüz Bey’dir. Kendi matbaası bulunmamaktadır.⁸

Hayat Mecmuası: 1926 yılı Kasım’ında yayına başlamış haftalık dergidir. Devlet matbaasında basılmakta, Babıâli Caddesi 87 numaralı dairede dağıtılmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Mehmet Emin (Erişirgil) Bey’dir.

Türk Yurdu Mecmuası: 1911 yılında yayın hayatına girmiş aylık dergidir. Sorumlu müdürü ve başyazarı Enver Kâmil Bey’dir. Türk Ocakları Merkez Heyeti Matbaası’nda basılmaktadır.

Türk Hava Mecmuası: Yayımına 1 Haziran 1926’da başlanmıştır. On beş günlüktür. Sorumlu müdürü ve yazı heyeti müdürü Münir Hayri Bey’dir. Kendi matbaası yoktur.⁹

Türkiye Ticaret Mecmuası: Haftada bir yayımlanmaktadır.

Ankara’da bunlardan başka, ayda bir çıkan Ticaret ve Adliye Vekâletleri mecmuaları ile Matbuat Müdiriyet-i Umumisi tarafından yayımlanmakta olan *Ayın Tarihi* mecmuası ve Başvekâlet tarafından yayımlanmakta olan günlük *Resmî Gazete* bulunmaktadır (TCDS, 1928: 374).¹⁰

2. Artvin Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 382-390).

3. Adana Vilayeti

Adana Ticaret Haberleri: 17 Nisan 1926’da yayımlanmaya başlamış haftalık dergidir. İmtiyaz sahibi Adana Ticaret Odası ve Borsası, sorumlu müdürü Hilmi Paşa’dır.

Türk Sözü Gazetesi: 1924 senesinde yayımlanmaya başlamıştır. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Ferit Celal (Güven) Bey’dir. Günlük olan gazete kendi matbaasında basılmaktadır.¹¹

Yeni Adana: 25 Aralık 1918’de yayımlanmaya başlamış günlük gazetedir. Kendi matbaasında basılmaktadır. İmtiyaz sahibi Ahmet Remzi (Yüreğir) Bey, sorumlu müdürü Muzaffer Timurtaş Bey’dir.

Doktor Sesi: 1 Ocak 1927’de yayımlanmaya başlamış aylık dergidir. İmtiyaz sahibi Dr. Cafer Tayyar (Kankat) Bey’dir.

Mektep Mecmuası: 10 Ekim 1927’de yayımlanmaya başlamış haftalık dergidir. Sahibi ve başyazarı Vasfi Polat Bey’dir.

Yurt Gazetesi: Aralık 1927’de yayımlanmaya başlamış olup haftada dört kez çıkmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Vasfi Polat Bey’dir (TCDS, 1928: 399).¹²

4. Afyonkarahisar Vilayeti

Son Haber Gazetesi: 15 Nisan 1923’te *Haber* adıyla haftada iki kere olmak üzere yayımına başlanmış, 1927’de günlük olarak *Son Haber* adını almıştır. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Abdullah Mahir (Erkmen) Bey’dir. Kendi matbaasında her defasında 600 adet basılmaktadır.

Nur Mecmuası: On beş günde bir yayımlanan edebî, ilmî dergidir. Kurucusu muallim Ahmet Sami (Onur) Bey’dir (TCDS, 1928: 416).

5. Aksaray Vilayeti¹³

Aksaray Gazetesi: 19 Ekim 1926’da yayımına başlanmış haftalık gazetedir. Vilayetin resmî gazetesi olup kendi matbaasında basılmaktadır. Sorumlu müdürü ve başyazarı Halit (Mengi) Bey’dir (TCDS, 1928: 427).

⁸ Hâkimiyet-i Milliye Matbaası’nda basılan dergi, Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından çıkarılmaktadır (İsmail Hakkı Tevfik, 1935: 36-37).

⁹ Hâkimiyet-i Milliye Matbaası’nda basılan dergi, Tayyare Cemiyeti’nin yayın organıdır (İsmail Hakkı Tevfik, 1935: 31, 81-82).

¹⁰ Ankara basımı hakkında genel bilgi için bkz. (İsmail Hakkı Tevfik, 1935; Varlık, 2000).

¹¹ Ferit Celal Bey 1927’de Urfa mebusudur (Ural ve Soyer, 2012: 177; Varlık, 2006: 237).

¹² Adana basımı hakkında genel bilgi için bkz. (Varlık, 2006; Ural ve Soyer, 2012).

¹³ 1920’de vilayet olan Aksaray, 1933’te Niğde’ye bağlanmış, 1989 yılında yeniden aynı statüye kavuşmuştur.

6. Amasya Vilayeti

Amasya: 13 Mayıs 1922'de kurulmuş olup, vilayetin haftalık resmî gazetesidir. Yazarı Ebussüreyya Sami Bey'dir. Gazete kendi matbaasında 600 adet basılmaktadır.

Emel: 14 Nisan 1923'te yayınına başlanmış haftalık dergidir. İmtiyaz sahibi Mehmet Sırrı (Soğukpınar) Bey'dir. Kendi matbaası bulunmaktadır (TCDS, 1928: 437).¹⁴

7. Antalya Vilayeti

Yeni Türkiye Gazetesi: 1 Ocak 1926'da haftada iki defa olmak üzere yayımlanmaya başlamıştır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Sabri Mağmumi Bey, başyazarı Azmi Bey'dir.

Resmî Antalya Ceridesi: 21 Eylül 1912'de (8 Eylül 1328) kurulmuş resmî vilayet gazetesidir. Haftada bir çıkan gazetenin kendi matbaası bulunmaktadır.

Zümritova Gazetesi: 21 Aralık 1927'de çıkmaya başlamış haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Enver Mazlum Bey'dir (TCDS, 1928: 454).¹⁵

8. Aydın Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 458-475).

9. Edirne Vilayeti

Milli Gazete: 3 Ekim 1927'de haftada iki kere olmak üzere çıkmaya başlamıştır. Başyazarı Haşim Cevdet (İşcan) Bey, sorumlu müdürü Emin Necmettin Bey'dir.

Edirne Postası: 20 Haziran 1925'te haftada iki kere olmak üzere yayınına başlanmıştır. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Emin Necmettin (Gücüyener) Bey, sorumlu müdürü Muhittin Bey'dir.

La Boz De La Verdad (Hakikat Sedası): 16 Ocak 1926'da çıkmaya başlamış haftalık gazetedir. Musevice yayımlanan gazetenin imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Yosef Barishak Efendi'dir (TCDS, 1928: 479).¹⁶

10. Ordu Vilayeti

Tekamül: 10 Eylül 1925'te yayın hayatına giren haftalık gazetedir. Sahibi Mustafa Talat Bey, başyazarı İbrahim Mensi Bey, sorumlu müdürü İsa Cordan Bey'dir.

Hâdim-i Cumhuriyet: 23 Ağustos 1926'da yayınına başlanmış haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Mehmet Şükrü (Kaymaz) Bey, sorumlu müdürü Mehmet Tevfik Bey'dir. Türk Ocağı Matbaası'nda basılmaktadır.

Güzel Ordu: 20 Temmuz 1927'de yayın hayatına katılmış haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Mehmet Bilal (Köyden) Bey, sorumlu müdürü Tevfik Bey'dir (TCDS, 1928: 492).¹⁷

11. Erzincan Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 496-502).

12. Erzurum Vilayeti

Bizim Gazete: 29 Ekim 1926'da kurulmuş, on beş günde bir yayımlanan gazetedir. Sorumlu müdürü Abdurrahim Bey'dir. Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Envâr-ı Şarkîyye: 1867'de kurulmuş olan resmî vilayet gazetesidir. Haftalık olarak çıkmakta, yazı heyeti bulunmayıp Matbaa Müdüriyeti tarafından idare edilmektedir.

Şen Yayla Mecmuası: 1928'de yayımlanmaya başlamıştır (TCDS, 1928: 525).¹⁸

¹⁴ Amasya yayınları hakkında bilgi için bkz. (Menç, 1990: 6-8, 16-23, 27-31). Bu kaynağa göre, Milli Mücadele'yi desteklemiş olan *Emel*'in çıkış tarihi 14 Nisan 1920, *Amasya*'nınki ise 3 Mayıs 1922'dir.

¹⁵ Bu üç Antalya gazetesi için ayrıca bkz. (Gönüllü, 2005). Bu kaynağa göre resmî gazete *Antalya* yayın hayatına 29 Ekim 1927'de girmiştir.

¹⁶ Anılan Edirne yayınları için bkz. (Bilar, 2006: 102-103, 105, 115; Önelçin, 1972: 26, 30). *La Boz De La Verdad*'nın 1910'da yayın hayatına girdiği bilgisi için bkz. (Benbanaste, 1988: 63; Bilar, 2006: 105). Bu gazete hakkında daha geniş bilgi için bkz. (Güleryüz, 2015: 61-62).

¹⁷ Bu üç Ordu yayını için bkz. (Albayrak, 1994: 260-262).

¹⁸ Bu Erzurum yayınları hakkında bkz. (Duman, 2000: 24-26, 33-34). *Envâr-ı Şarkîyye* için ayrıca bkz. (Yaşar, 1971). Duman'a göre Erzurum Muallim Mektebi mensupları tarafından yayımlanan *Bizim Gazete*'nin çıkış tarihi 18 Ekim 1926'dır. Sahibi ve sorumlu müdürü Şevket Süreyya Aydemir olan, Muallimler Birliği tarafından desteklenen *Şen Yayla* ise, 25 Kasım 1927'de yayın hayatına girmiştir.

13. Bilecik (Ertuğrul) Vilayeti¹⁹

Bilecik Gazetesi: 1 Ocak 1925'te yayımlanmaya başlamış resmî gazetedir. Haftalık olan gazete vilayet matbaası müdüriyeti tarafından idare edilmektedir (TCDS, 1928: 539).

14. İzmir Vilayeti

Anadolu Gazetesi: 1911 senesinde yayımına başlanmış günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Denizli mebusu Haydar Rüştü (Öktem) Bey, sorumlu müdürü Zühtü Bey'dir. Kendi matbaasında üç bin adet basılmaktadır.²⁰

Ahenk: 1895 senesinde çıkmaya başlamıştır. İmtiyaz sahibi Cevriye İsmail Hanım, başyazarı Mehmet Şevki Bey, sorumlu müdürü Süleyman Şevket Bey'dir. Kendi matbaasında basılmaktadır.

İzmir: 9 Eylül 1927'de yayımına başlanmış günlük resmî gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Abdurrahman Şeref Bey'dir. İki bin adet basılmaktadır.

İzmir Ticaret Gazetesi: 18 Aralık 1923'te yayın hayatına girmiş günlük gazetedir. İmtiyaz sahibi Raşit Halil Bey'dir. İki bin adet basılmaktadır. Bundan başka her ayın başında Türkçe ve Fransızca olarak iki bin adet *Ticaret* adlı bir gazete yayımlanmaktadır.

Hakikat: Yayımına 6 Ağustos 1927'de başlanmış haftalık siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi İhsan İzzet Bey, sorumlu müdürü Halit Tevfik Bey'dir. İki bin adet basılmaktadır.

Hizmet: 4 Aralık 1925'te çıkmaya başlamış, sabahları yayımlanan siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Zeynel Besim Bey, sorumlu müdürü Kemal Talat Bey'dir. Kendi matbaasında üç bin adet basılmaktadır.

Sıhhi Cidal Mecmuası: İzmir Verem Mücadele Cemiyet-i Hayriyesi tarafından her ayın birinci günü çıkarılmaktadır. Başyazarı Dr. Behçet Salih (Uz) Bey, sorumlu müdürü Eczacı Ömer Lütfü Bey'dir.

Fikirler: On beş günde bir yayımlanan ilmî dergidir. İmtiyaz sahibi Mehmet Mithat Bey, sorumlu müdürü Ahmet Hikmet Bey'dir.

Memleket Gazetesi: Günlük ticari ve siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Mahmut Reşat (Turgay) Bey'dir. İki bin adet basılmaktadır.

Le Levant: Fransızca yayımlanan günlük siyasi gazetedir. Sahibi Sırrı Bey'dir (TCDS, 1928: 604).

Borsa Gazetesi: Ticaret ve Sanayi Borsası tarafından yayımlanan günlük ekonomi gazetesidir. Beş yüz adet basılmaktadır.

Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası: İzmir Ticaret ve Sanayi Odası tarafından her ayın başında Türkçe ve Fransızca olarak iki bin adet basılmaktadır.

Yeni Asır Gazetesi: Ağustos 1924'te yayımına başlanmış günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ali Şevket (Bilgin) Bey, başyazarı İsmail Hakkı (Ocakoglu) Bey'dir. Üç bin adet basılmaktadır (TCDS, 1928: 605).²¹

15. İstanbul Vilayeti

Akşam: Akşamları yayımlanan günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Necmeddin Sadık (Sadak) Bey, sorumlu müdürü ve yazı heyeti müdürü Senih Muammer Bey'dir. Kendi matbaasında basılmaktadır.

Akbaba: Haftada iki defa olmak üzere Pazartesi ve Perşembe günleri yayımlanan edebî, mizahî gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Yusuf Ziya (Ortaç) Bey'dir. Vatan Matbaası'nda basılmaktadır.

¹⁹ Ertuğrul vilayeti 1924 yılında Bilecik adını almıştır. Salnâme'de Ertuğrul başlığı altında vilayete ilgili bilgiler verilirken vilayetin mebusları "Bilecik mebusu" olarak takdim edilmiştir.

²⁰ Gazete, Cumhuriyet döneminde İzmir'de Halk Partisi'nin yayın organı gibi görülmektedir. Öktem, partilidir (Arıkan, 2006: 183).

²¹ İzmir basını hakkında genel bilgi için bkz. (Arıkan, 2006; Huyugüzel, 1996: 47-77). *Yeni Asır* 1895'te Selanik'te "Asır" adıyla çıkmaya başlamış, Temmuz 1908'de "Yeni Asır" adını almış, 1924'te İzmir'e taşınmıştır. *Hizmet* ilk olarak 1886'da yayın hayatına girmiştir bkz. (Huyugüzel, 1996: 52, 60; Arıkan, 2006: 193-198).

Azerî Türk Mecmuası: Azerî Türk milliyetperverliğinin yayın organı on beş günlük dergidir. Sorumlu müdürü Mehmet Sadık Bey'dir. Orhaniye Matbaası'nda basılmaktadır.

İçtihat Mecmuası: On beş günde bir yayımlanan edebî, ilmî, iktisadî dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Dr. Abdullah Cevdet Bey'dir.

İstanbul Barosu Mecmuası: Her ayın başında İstanbul Barosu tarafından yayımlanmaktadır. Hilal Matbaası'nda basılmaktadır.

İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası: Ticaret Odası tarafından yayımlanan aylık ekonomi dergisidir. Başyazarları, kâtib-i umumi Vehbi ve Galip Bey'lerdir.

İstanbul Serirîyyatı Mecmuası: 1 Mayıs 1919'da yayımına başlanmış aylık tıp dergisidir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Dr. Mazhar Osman (Uzman) Bey, sorumlu müdürü Dr. Hüseyin Kenan Bey'dir.

İstanbul Şehremaneti Mecmuası: 1 Eylül 1924'te Belediye tarafından çıkarılmaya başlanmış aylık dergidir.

İstanbul Vilayet Gazetesi: Vilayetin haftalık resmî gazetesidir.

İstitlâât-ı Bahriye Gazetesi: 16 Şubat 1924'te yayımına başlamıştır. Siyasi olmayıp Cuma ve Pazar dışında her gün yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Mehmet Ali Bey, başyazarı Niyazi Bey'dir. Denizle ilgili ticarî gazetedir.

İkdam: Sabahları çıkan günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahipleri Gümüşhane mebusu Cemal Hüsnü (Taray) Bey ile Ali Naci (Karacan) Bey, sorumlu müdürü Burhanettin Ali Bey'dir.

Union Commercial Mecmuası: 9 Kasım 1922'de yayımına başlanan aylık ticaret, sanayi ve ekonomi dergisidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Behçet Bey'dir (TCDS, 1928: 642).

Bizim Mecmua: Perşembe günleri yayımlanan haftalık çocuk dergisidir. Sorumlu müdürü Mehmet Ali Bey'dir.

Büyük Gazete: 28 Ekim 1926'da yayımına başlanmıştır. Siyasi olmayıp haftada bir defa Perşembe günleri yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve yazı işleri müdürü Zeki Cemal (Baki) Bey'dir.

Baytarî Mecmua: 1923 yılı Ağustos'unda yayımına başlanmış siyasi olmayan aylık dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ali Rıza Bey'dir.

Polis Mecmuası: Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti tarafından aylık olarak çıkarılmaktadır. 23 Temmuz 1913'te kurulmuştur. Beş bin adet kadar basılmaktadır.

Tedavi Notları: Eylül 1925'te yayımına başlanmış, her ayın başında çıkan, siyasi olmayan tıbbî dergidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Dr. Marko Elnekave Efendi'dir.

Telsiz: 30 Haziran 1927'de yayımına başlanmış, Perşembe günleri çıkan haftalık fennî dergidir. Türkçe ve Fransızca yayımlanmaktadır.

Tütün İnhisarı İdaresi Mecmua-i Fenniyesi: Ocak 1928'de yayımına başlanmış fennî dergidir. Senede dört defa, Türkçe ve Fransızca olarak yayımlanmaktadır.

Türk Eczacı Âlemi: 1927 senesi Mart'ında yayımına başlanmış aylık fennî, iktisadî ve sosyal bir dergidir. Sorumlu müdürü Fuat Bey'dir.

Türk Ticaret-i Hariciye Gazetesi: Ocak 1928'de yayımına başlanmış, Türkçe, Fransızca ve Almanca olarak ayrı ayrı çıkan aylık ticari gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Hasan Hulki Bey, başyazarı Mahmut Edip Bey'dir.

Türk Tütünleri Mecmuası: 15 Kasım 1927'de yayımına başlanmış, siyasi olmayan on beş günlük dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ali Cevat Bey'dir.

Türk Cerrahi Mecmuası: 5 Eylül 1926'da yayımına başlanmış, aylık cerrahî ve tıbbî dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Operatör Ahmet Burhanettin (Toker) Bey'dir.

Türk Tıp Mecmuası: Mart 1923'te yayımına başlanmış aylık tıbbî dergidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Dr. Mehmet Kamil (Berk) Bey'dir.

Turkish Studies

Türk Kadın Yolu Mecmuası: Kadın Birliği'nin yayın organı olan on beş günlük dergidir. İmtiyaz sahibi Nezihe Muhittin Hanım'dır (TCDS, 1928: 643).

Türkiye Salon ve İlanat Gazetesi: 1 Aralık 1924'te yayımına başlanmış siyasi olmayan aylık gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Cemal Nadir Bey'dir.

Türkiye Malumat-ı Ticariye Gazetesi: 1 Ağustos 1926'da yayımına başlanmış, Türkçe ve Fransızca olarak on beş günde bir çıkan ekonomi gazetesidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Mustafa Kâzım Bey'dir.

Türkiye Hilal-i Ahmer Mecmuası: 15 Eylül 1921'de yayımına başlanmış aylık dergidir. Sorumlu müdürü Arif Süleyman Bey'dir.

Tiyatro ve Musiki: Tiyatro, musiki ve sinema içerikli haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Mazhar Bey'dir.

Servet-i Fünun Mecmuası: 1891 senesi Mayıs'ında yayımına başlanmış, Perşembe günleri çıkan edebî, ilmî ve siyasi dergidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Ahmet İhsan (Tokgöz) Bey'dir. Kendi matbaasında basılmaktadır.

Cem: Perşembe günleri çıkan haftalık mizah dergisidir. Sahibi ve sorumlu müdürü Cemil (Cem) Bey, başyazarı Orhan Seyfi (Orhon) Bey'dir.

Cumhuriyet: Sabahları yayımlanan günlük, siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Yunus Nadi (Abalıoğlu) Bey, sorumlu müdürü Agâh Bey'dir. Kendi matbaası bulunmaktadır.

Çocuk Dünyası: Haftalık dergidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Muallim Ahmet Halit Bey'dir.

Harp Malûlleri Mecmuası: Ayda iki defa yayımlanan edebî, ilmî, iktisadi dergidir. İmtiyaz sahibi Mütakaidd Harp Malulleri Cemiyeti, sorumlu müdürü Memduh Bey'dir.

Hukuki Bilgiler Mecmuası: 30 Eylül 1926'da yayımına başlanmış aylık dergidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Gad Franko Efendi'dir.

Darülfünun Edebiyat, Hukuk, Tıp ve Fen Fakülteleri Mecmuaları: İki ayda bir yayımlanan ilmî dergilerdir.

Demiryollar Mecmuası: Anadolu-Bağdat Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından ayda bir defa çıkarılmaktadır. Kendi matbaasında basılmaktadır.

Dişçilik Âlemi: 1 Haziran 1924'te yayımına başlanmış aylık fennî dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Diş Tabibi Ferit Ramiz Bey'dir.

Diş Tabibleri Cemiyeti Mecmuası: Diş Tabibleri Cemiyeti tarafından yayımlanan aylık ilmî ve fennî dergidir (TCDS, 1928: 644).

Resimli Ay: Mart 1927'de yayımına başlanmış, her ay başı çıkan ve siyasi olmayan dergidir. İmtiyaz sahibi Hamdi Bey, sorumlu müdürü Behçet Bey'dir.

Resimli Perşembe: 28 Mayıs 1925'te yayımına başlanmış, Perşembe günleri çıkan siyasi olmayan dergidir. İmtiyaz sahibi Hamdi Bey, sorumlu müdürü Behçet Bey'dir.

Resimli Hikâye: Her ayın on beşinde yayımlanan hikâye dergisidir. Sorumlu müdürü Behçet Bey'dir.

Resimli Gazete: 8 Eylül 1923'te yayımına başlanmış haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi Sedat Simavi, başyazarı İbrahim Alaaddin (Gövsa) Bey'dir. Serveti Fünun Matbaası'nda 15 bin adet basılmaktadır.

Resimli Mecmua: 18 Mart 1925'te yayımına başlanmış siyasi olmayan on beş günlük dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü muallim Tahsin Demiray Bey'dir.

Ziraat ve Ticaret Gazetesi: 6 Mayıs 1907'de kurulmuş haftalık fennî ve ekonomi gazetesidir. Perşembe günleri yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Salih Zeki Bey'dir.

Spor Âlemi Gazetesi: 1919'da yayımına başlanmış siyasi olmayan gazetedir. Haftada bir Perşembe günleri çıkmaktadır. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdür ve başyazarı Çelebizade Sait Bey'dir.

Turkish Studies

Sicil-i Ticaret Gazetesi ve Piyasa Cetveli: İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası tarafından 1 Ocak 1927'de yayımlanmaya başlanmış günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Mehmet Vehbi Bey'dir.

Siyah Gül: 15 Aralık 1927'de yayımına başlanmış on beş günlük ticaret ve ekonomi dergisidir. Başyazarı Nurullah Nafiz Bey, sorumlu müdürü Ferruh Bey'dir.

Sihhî Malumat Gazetesi: Ekim 1927'de yayımına başlanmış aylık dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Operatör Cafer Tayyar (Kankat) Bey'dir.

Son Saat: 16 Mart 1925'te yayımına başlanmış, akşamları çıkan günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Hakkı Tarık (Us) ve sorumlu müdürü Ahmet Şükrü (Esmer) Bey'dir.

Tabâbet Âlemi: Hekimlik ve eczacılık içerikli aylık dergidir. Sorumlu müdürü Eczacı Mazon Efendi'dir (TCDS, 1928: 645).

Askerî Tıp Baytarî Mecmuası: Askerî Tatbikat-ı Baytariye Mektebi Heyet-i Tâlimiyesi tarafından yayımlanan aylık dergidir.

Akıl Hâkimiyeti: Aylık sosyal, felsefi, edebî dergidir. Sahibi ve başyazarı Emin Süleyman Bey'dir.

Gol Spor Mecmuası: 2 Haziran 1925'te yayımına başlanmış on beş günlük dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Dr. İdris Nezihî Bey, başyazarı Refik Osman Bey'dir.

Felsefe ve İçtimaiyat Mecmuası: Ayda bir yayımlanmaktadır. Sorumlu müdürü Ağâh Sırrı (Levend) Bey'dir.

Fen Âlemi: 1 Aralık 1925'te yayımına başlanmış aylık fennî dergidir. Sorumlu müdürü Mehmet Refik Bey'dir.

Film Mecmuası: 15 Haziran 1925'te yayımına başlanmış siyasi olmayan haftalık dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Enver Kemal Bey'dir.

Karagöz: 10 Ağustos 1908'de yayımına başlanmış siyasi dergidir. Haftada iki defa olmak üzere cumartesi ve çarşamba günleri çıkmaktadır. 32 bin adet basılmaktadır. Sorumlu müdürü ve başyazarı Burhan Cahit (Morkaya) Bey'dir.

Liman: Ayda bir yayımlanmaktadır. Sorumlu müdürü Ziya Akif Bey'dir.

Türk Sineması: Her ayın on beşinde yayımlanan sanat dergisidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ragıp Rıfki Bey, başyazarı Antonine Paul Efendi'dir.

Maarif-i Umumiye Mecmuası: 15 Aralık 1923'te yayımına başlanmış siyasi olmayan aylık dergidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Raif Hakkı Bey'dir.

Muallimler Mecmuası: İstanbul Muallimler Birliği tarafından Temmuz ve Ağustos hariç her ay yayımlanmaktadır.

Milliyet: 11 Şubat 1926'da yayımına başlanmış siyasi, günlük gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Siirt mebusu Mahmut (Soydan) Bey ve sorumlu müdürü Kâzım Şakir Bey'dir.

Millî Ticaret Gazetesi: 21 Mayıs 1925'te yayımına başlanmış siyasi olmayan gazetedir. Haftada bir defa olmak üzere cumartesi günleri yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Ertuğrul Mümtaz Bey'dir.

Millî Mecmua: Her ayın birinci ve on beşinci günleri yayımlanan ilim, edebiyat, ekonomi ve fen dergisidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Mehmet Mesih Bey'dir (TCDS, 1928: 646).

Mühendis Mektebi Mecmuası: 7 Haziran 1927'de Mühendis Mektebi Müdüriyeti tarafından çıkarılmaya başlanmıştır. Siyasi olmayan aylık dergidir.

Vakit: 22 Ekim 1917'de yayımına başlanmış günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Mehmet Asım (Us) Bey, sorumlu müdürü Selim Ragıp Bey'dir.

Haftalık Mecmua: Haftada bir defa pazartesi günleri yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Kemal Salih Bey'dir. Vatan Matbaası'nda basılmaktadır.

Hilal-i Ahdar Gazetesi: 15 Şubat 1925'e yayımlanmaya başlamış, içki aleyhtarı aylık bir gazetedir. İmtiyaz sahibi Mazhar Osman (Uzman) Bey, sorumlu müdürü ve başyazarı Dr. Fahrettin Kerim (Gökay) Bey'dir.

Turkish Studies

Yeni Türkistan: Aylık siyasi, edebî, ilmî, iktisadi bir dergidir. Sorumlu müdürü Mehmet Kâzım Bey'dir.

Yeni Sene - Türkiye Ticaret Gazetesi: 29 Aralık 1927'de "Yeni Sene" adıyla çıkmaya başlamış, daha sonra Türkiye Ticaret Gazetesi'yle birleşerek "Yeni Sene - Türkiye Ticaret Gazetesi" adı altında yayımına devam etmiştir. Haftalık yayımlanan gazete siyasi değildir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Nurullah Nafiz Bey'dir.

Yeni Kitap Mecmuası: On beş günlüktür. Sorumlu müdürü Sedat Simavi Bey'dir.

Yeni Kalem: Haftada bir perşembe günleri yayımlanan edebî, sosyal, mizah dergisidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Orhan Seyfi (Orhon) Bey'dir.

Türkische Post: 1 Temmuz 1926'da yayımına başlanmış günlük Almanca gazetedir. Siyasi ve iktisadi içeriklidir. İmtiyaz sahipleri Mösyö Von Ritgen ve Pavel Dapnig ile ortaklarıdır. Sorumlu müdürü Muzaffer Bey ve başyazarı Mösyö Frederik Wilhelm Von Humayer'dir.

Ardziv: Ermenice haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Karnig Âdil Efendi'dir.

Astarar: 10 Aralık 1926'da yayımına başlanmış Ermenice günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Manuk Aslanyan Efendi'dir.

Anuşapur: 16 Aralık 1926'da yayımlanmaya başlanmış Ermenice haftalık edebî, mizahi dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Yervant (Baronyan) Efendi'dir.

Badger: 3 Kasım 1926'da yayımına başlanmış Ermenice haftalık edebî, mizahi dergidir. İmtiyaz sahibi Yermok Kuyumcuyan Efendi, sorumlu müdürü Nubar Haçaduryan Efendi'dir (TCDS, 1928: 647).

Jamanak: 18 Ekim 1908'de yayımına başlanmış, her gün akşamları çıkan Ermenice siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Araks[i] (Koçunyan) Hanım, sorumlu müdürü ve başyazarı Simon (Çömlekçyan) Efendi'dir.

Nor Lur: 25 Kasım 1924'te yayımına başlanmış Ermenice günlük siyasi ve iktisadi gazetedir. İmtiyaz sahibi Vartan (Tovmasyan) Efendi, sorumlu müdürü Maksud (Mesrob) Efendi ve başyazarı Vahan (Toşigyan) Efendi'dir.

Hay Gin: 3 Eylül 1919'da yayımına başlanmış Ermenice haftalık gazetedir. Siyasi değildir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Haykanuş Marke Hanım'dır.²²

Radyo: 12 Aralık 1926'da yayın hayatına başlamış, haftada üç defa Rusça çıkan siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Alaaddin Bey, başyazarı Mösyö Paul'dür.²³

Apoyevmatini: 12 Temmuz 1925'te yayımına başlanmış Rumca günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Kostantin Vasiliyadis Efendi, sorumlu müdürü Platon ve başyazarı Ligor Yaveridis Efendi'dir.

Aneksartitos: 29 Eylül 1926'da çıkmaya başlamış Rumca günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Anastas Sıdkı Efendi, sorumlu müdürü Mevis Anastasiadis Efendi'dir.

Ortodoksia: Fener Rum Başpapazlığı tarafından Rumca yayımlanan ahlakî ve dinî bir dergidir. On beş günde bir çıkmaktadır. Sorumlu müdürü Miletios Lukakis Efendi'dir.

O Kopanos: 3 Mart 1927'de yayımına başlanmış Rumca haftalık mizah gazetesidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Niko Efendi'dir.

Tofos: 6 Ocak 1924'te yayımına başlanmış Rumca günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Budus Fanioglu Efendi, sorumlu müdürü Haralambo Cavidi Efendi ve başyazarı Yorgi Ikonumidi Efendi'dir.

Metaritmisis: 20 Haziran 1925'te çıkmaya başlamış Rumca günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Kostantin Papadopulo Efendi ve başyazarı Yani Belbeloglu Efendi'dir.²⁴

²² Anılan Ermenice yayınlar için bkz. (Mildanoğlu, 2014: 97, 155-156, 188, 201, 206, 210).

²³ Bu Rusça gazete için bkz. (Ebüzziya, 1985: 41).

²⁴ İstanbul'da çıkan bu Rumca yayınlar için ayrıca bkz. (Arslan, 2005: 165-167).

İstanbul Gazetesi: 15 Ağustos 1875'te yayımına başlanmış Fransızca günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Mösyö Piyer Logus Bey, sorumlu müdürü İlmami Hüseyin Bey'dir (TCDS, 1928: 648).²⁵

Pest: 20 Aralık 1924'te yayımına başlanmış Fransızca haftalık siyasi ve mizahi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Osman Bey, sorumlu müdürü Burhanettin Bey'dir.

Le Journal d'Orient: 10 Ağustos 1918'de yayımına başlanmış Fransızca günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Alber Karasu Efendi, sorumlu müdürü Vahit Bey'dir.

Milliyet: Fransızca, günlük, siyasi gazetedir.

L'Akcham: 20 Eylül 1918'de yayımına başlanmış Fransızca günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Necmeddin Sadık (Sadak) Bey, sorumlu müdürü Senih Muammer Bey, yazı heyeti müdürü Mösyö Perimi'dir.

Le Enformasyon Dorban: 27 Aralık 1918'de yayımına başlanmıştır. Ayda iki defa yayınlanan ticari gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Dominik Valeri, sorumlu müdürü Yervant Agop Efendi'dir.

La République: 6 Temmuz 1925'te yayımına başlanmış Fransızca günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Yunus Nadi (Abalıoğlu) Bey, sorumlu müdürü Âgah Bey, yazı heyeti müdürü Piyer İthekeyan Efendi'dir.²⁶

Hamenora: 1923 Mart'ında yayımına başlanmış Musevice aylık sosyal, edebî ve felsefi dergidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdür ve başyazarı Dr. David Markus Efendi'dir.

El Tyempo: 1872'de yayımına başlanmıştır. Haftada iki defa Musevice yayımlanan siyasi ve edebî gazetedir. İmtiyaz sahibi Eugenie Hayim Hanım, sorumlu müdürü ve başyazarı David Fresko Efendi'dir (TCDS, 1928: 649).²⁷

16. Eskişehir Vilayeti

Avukat Mecmuası: 15 Ocak 1927'de çıkmaya başlamıştır. Her ayın 15'inde yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Ahmet Hilmi Bey'dir.²⁸

Sakarya Gazetesi: 19 Aralık 1926'da yayımına başlanmış haftalık siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Ali Ulvi (Bayraktar) Bey, başyazarı Faruk Şükrü, sorumlu müdürü Osman Bey'dir. İstikamet Matbaası'nda basılmaktadır.²⁹

Askerî Hava Mecmuası: 1924 yılının Ocak ayında Eskişehir Hava Kuvvetleri Neşriyat Şubesi tarafından çıkarılmaya başlamıştır. Aylık meslek dergisidir (TCDS, 1928: 665).

17. Elazığ Vilayeti

Yayı bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 670-680).

18. Urfa Vilayeti

Yayı bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 682-691).

19. İçel Vilayeti³⁰

Taşeli Gazetesi: 22 Aralık 1923'te yayımına başlanmış haftalık resmî vilayet gazetesidir (TCDS, 1928: 703).

20. Bayezit³¹ Vilayeti

Yayı bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 706-714).

²⁵ *İstanbul* gazetesi hakkında kapsamlı bilgi için bkz. (Alemdar, 1980).

²⁶ Fransızca yayınlar için bkz. (Alemdar, 1980: 221-225).

²⁷ *Hamenora* ve *El Tyempo* için bkz. (Güleryüz, 2015: 41-43, 94-96; Benbanaste, 1988: 57, 59).

²⁸ Ayrıca bkz. (Baraz, 1988: 99).

²⁹ Ali Ulvi Bayraktar CHF mebusudur. *Sakarya*, CHF'nin yayın organıdır (Baraz, 1988: 47-48). Baraz'a göre gazetenin çıkış tarihi 15 Kasım 1925'tir.

³⁰ 1924 yılında vilayete dönüştürülen İçel, 1933 yılında Mersin'le birleştirilmiş, 2002 yılında ise Mersin ili adını almıştır (Çelik, 2000: 455).

³¹ 1925 yılında vilayet olmuş, 1935 yılında adı Doğubayazıt'a çevrilmiştir. Daha sonra Ağrı Dağı dolayısıyla vilayete Ağrı adı verilmiştir (Tunçel, 1994: 494).

21. Bitlis Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS,1928: 716-723).

22. Bursa Vilayeti

Resmî Bursa Gazetesi: 1869'da yayımına başlanmış, vilayetin haftalık resmî gazetesidir.

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası: Eylül 1926'da yayımına başlanmış, aylık maliye ve ekonomi dergisidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ali Nasuh Bey, başyazarı Mümtaz Şükrü Bey'dir.

Asrî Çiftçi Mecmuası: 15 Ağustos 1927'de çıkmaya başlamış aylık dergidir. Siyasi değildir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Sadullah Bey'dir. Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Kardeş Gazetesi: 16 Aralık 1927'de³² yayımına başlanmış haftalık siyasi dergidir. Kendi matbaasında basılmaktadır. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Vasıf Necdet Bey, sorumlu müdürü Mehmet Recai Bey'dir.

Yeşil Yurt Gazetesi: Siyasi içerikli günlük gazetedir. Sorumlu müdürü Abdullah Kerim Bey'dir.

Yeni Bursa Gazetesi: 28 Nisan 1926'da³³ haftada iki kere olarak yayımlanmaya başlanmış siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Nasuhi Esat Bey'dir.

Yeni Fikir Gazetesi: Haftada iki kere yayımlanan siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Mehmet Süreyya Bey'dir (TCDS, 1928: 740).³⁴

23. Burdur Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 746-753).

24. Bolu Vilayeti

Bolu Gazetesi: 23 Ekim 1913'te yayımına başlanmış vilayetin haftalık resmî gazetesidir. Kendi matbaasında basılmaktadır.

Dertli Gazetesi: 15 Ağustos 1919'da yayımına başlanmış siyasi, mizahi, edebî haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi Bolu mebusu Şükrü (Güleç) Bey, sorumlu müdürü Yağlıoğlu Ahmet Reşat Bey, başyazarı avukat Ali Saib Bey'dir.

Yeşil Yaprak Mecmuası: 12 Aralık 1926'da yayımına başlanmış on beş günlük dergidir. Muallimler Birliği tarafından çıkarılmaktadır. İmtiyaz sahibi İhsan Bey, sorumlu müdürü Ekrem Bey'dir (TCDS, 1928: 740).

25. Tekirdağ Vilayeti

Tekirdağ: 9 Aralık 1926'da yayımına başlanmış haftalık resmî vilayet gazetesidir. Kendi matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 777).³⁵

26. Tokat Vilayeti

Tokat Gazetesi: Vilayetin haftalık resmî gazetesi olup vilayet matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 790).

27. Samsun (Canik) Vilayeti

Samsun Gazetesi: Haftada iki kez pazar ve salı günleri yayımlanan resmî vilayet gazetesidir. Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Ahali Gazetesi: 20 Ekim 1918'de yayımına başlanmış, haftada iki kez çıkan siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı İsmail Cenani (Oral) Bey'dir.

Samsun Ticaret Gazetesi: Samsun Ticaret Odası tarafından çıkarılan ticari, iktisadi, ilmî, sosyal haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Mustafa Adil Bey'dir.

³² Tarihte bir dizgi hatası olsa gerektir. Doğrusu 16 Ocak 1921 olmalıdır bkz. (Öztürk, 2012: 175).

³³ Başka bir kaynağa göre çıkış tarihi Şubat 1926'dır (bkz. Öztürk, 2012: 212).

³⁴ Bursa'nın anılan yayımları için bkz. (Öztürk, 2012: 10-21, 175-176, 209-213, 243-253). *Asri Çiftçi*, Vilayet Ziraat Cemiyeti'nin yayın organıdır.

³⁵ Ayrıca bkz. (Önelçin, 1972: 65-69).

Tenvir-i Efkâr Gazatesi: 7 Nisan 1923'te yayın hayatına başlamıştır. Bafra kazasında Vatan Matbaası'nda basılan haftalık gazetedir. Siyasi değildir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Burhanettin Şinasi Bey'dir (TCDS, 1928: 807).³⁶

28. Cebeli Bereket³⁷ Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 812-821).

29. Çankırı Vilayeti

Çankırı Gazetesi: 1921'de yayımına başlanmış vilayetin haftalık resmî gazetesidir. Vilayet matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 830).

30. Çanakkale Vilayeti

Çanakkale Gazetesi: 1923'te yayın hayatına girmiş haftalık resmî vilayet gazetesidir. Vilayet Matbaa Müdürü tarafından idare olunmaktadır (TCDS, 1928: 843).

31. Çorum Vilayeti

Çorum Gazetesi: 7 Mayıs 1921'de yayımına başlanan vilayetin haftalık resmî gazetesidir. Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Fikret Gazetesi: 1 Mart 1926'da kurulmuş haftalık siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Suheyb Bey'dir.

Kurtuluş Yolu Mecmuası: İskilip Muallimler Birliği tarafından on beş günde bir çıkarılan meslek dergisidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Cemal Bey'dir. Çankırı vilayet matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 856).³⁸

32. Hakkari Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 860-863).

33. Isparta (Hâmidabad) Vilayeti

Isparta Gazetesi: 15 Nisan 1923'te çıkmaya başlamış haftalık resmî vilayet gazetesidir. Vilayet matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 875).

34. Denizli Vilayeti

Denizli Gazetesi: 1923 Temmuz'unda çıkmaya başlamış resmî vilayet gazetesidir. Haftada bir kez perşembe günleri yayımlanmakta, vilayet matbaasında basılmaktadır.

Şafak Gazetesi: 20 Ocak 1924'te yayımına başlanmış ilmî, edebî ve sosyal haftalık gazetedir. Vilayet matbaasında basılmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Gıyasettin (Şarman) Bey'dir (TCDS, 1928: 888).³⁹

35. Diyarbakır Vilayeti

Diyarbakır Gazetesi: Vilayetin 1869'da yayımına başlanmış haftalık resmî gazetesidir. Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Halk Sesi: 1 Ağustos 1927'de yayımına başlanmış siyasi dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Sinanoğlu Hamit Bey'dir. Vilayet matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 898).⁴⁰

36. Rize Vilayeti

Yeni Ay Mecmuası: Kasım 1926'da yayımına başlanmış aylık ilmî, edebî dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Hüseyin Avni Bey'dir (TCDS, 1928: 910).⁴¹

³⁶ Samsun basını hakkında bkz. (Albayrak, 1994: 263-272). Bu kaynakta *Ahali* gazetesinin 1919'da çıkmaya başladığı bildirilmektedir. *Samsun* ve (herhalde Bafra'da çıktığı için) *Tenvir-i Efkâr* gazeteleri hakkında bilgi bulunmamaktadır (ayrıca bkz. Polat, 2002: 23).

³⁷ 1862'de Adana vilayetine bağlı bir liva olan Cebeli Bereket, 1924'te bağımsız vilayet olmuştur (Kurt, 2007: 479).

³⁸ Adı geçen Çorum yayınları için bkz. (Ozulu, 2012: 46-56, 348-349). Bu kaynakta verilen bilgiye göre, *Çorum* 3 Mayıs günü yayımlanmaya başlanmıştır. *Kurtuluş Yolu*'nun yalnızca ilk sayısı Çankırı Matbaası'nda basılmış, diğer sayıları Çorum vilayet matbaasında basılmıştır.

³⁹ Bu iki Denizli yayını için bkz. (Haytaoğlu, 2010: 47-54). Bu kaynakta çıkış tarihi olarak 3 Kasım 1924 verilen *Şafak*, Vilayet Umumi Meclisi'nin nakdi yardımıyla yayımlanmıştır.

⁴⁰ Bu iki Diyarbakır yayını hakkında bkz. (Tütengil, 1966: 9-10, 13).

⁴¹ Eğitimci olan Hüseyin Avni Bey, Rize'ye ilk tedrisat müfettişi olarak atanmıştır. *Yeni Ay* ve kurucusu hakkında bkz. (Albayrak, 1994: 237-239).

37. Zonguldak Vilayeti

Zonguldak Gazetesi: 22 Mart 1923'te yayımına başlanmış haftalık sosyal, ekonomi gazetesidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Tahir Karaoğuz Bey'dir.

Bartın Gazetesi: 1925'te Zonguldak vilayetinin Bartın kazasında haftalık olarak yayın hayatına girmiştir. Siyasi içerikli değildir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı İbrahim Cemal Bey, sorumlu müdürü Hasan Tahsin Bey'dir. Hacı Balık Matbaası'nda basılmaktadır (TCDS, 1928: 922).

38. Siirt Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 926-934).

39. Sinop Vilayeti

Sinop Gazetesi: 23 Mayıs 1388'de[?]42 çıkmaya başlamış, haftada iki kere yayımlanan resmî vilayet gazetesidir. Matbaa Müdüriyeti tarafından idare olunmaktadır (TCDS, 1928: 943).

40. Sivas Vilayeti

Kızılırmak: 3 Aralık 1925'te (1341) kurulmuş haftada iki gün çıkan siyasi gazetedir. Sorumlu müdürü Sığırcızade Hayri Bey'dir. Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Sivas Gazetesi: (Rumî veya Hicri) 1304'de yayımına başlanmış vilayetin haftalık resmî gazetesidir. Vilayet matbaa müdüriyeti tarafından idare edilmektedir.

Duygu ve Düşünce Mecmuası: Sivas Muallimler Birliği tarafından on beş günde bir yayımlanan meslek dergisidir. Sorumlu müdürü Hüsnü Sait Bey'dir (TCDS, 1928: 959).43

41. Manisa (Saruhan) Vilayeti

Nasrettin Hoca Gazetesi: 12 Aralık 1927'de haftada iki kere olarak yayımına başlanmış siyasi, mizahi gazetedir. İmtiyaz sahibi Ahmet Lütfi Bey, sorumlu müdürü İsmail Hakkı Bey'dir. İstanbul'da İlhami-Fevzi Matbaası'nda basılmakta ve dağıtılmaktadır (TCDS, 1928: 976).

42. Trabzon Vilayeti

İkbal Gazetesi: Cuma dışında her gün sabahları yayımlanan siyasi, fennî, edebî gazetedir. Sahibi ve genel müdürü Eyüpzade O. Nuri Bey'dir.

Özdilek Mecmuası: 10 Temmuz 1923'te yayımına başlanmış aylık mesleki, edebî, ilmî dergidir. Sahibi ve müdürü Cemal Gültekin Bey'dir.

Trabzon Ticaret Gazetesi: 26 Mart 1927'de yayımına başlanmış, Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası tarafından çıkarılan ekonomik, ticari, sosyal haftalık gazetedir. İstikbal Matbaası'nda basılmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Osman Cudi (Gürsoy) Bey'dir.

Yeni Yol Gazetesi: 1922'de (1338) yayımına başlanmış günlük siyasi gazetedir. Sahibi ve müdürü Bekir Sükûti (Kulaksızoğlu) Bey, başyazarı Rıfık Kulaç Bey'dir.

Necm-i Âti Mecmuası: Trabzon Necm-i Âti Kulübü tarafından çıkarılan edebî, sosyal, terbiyevi spor dergisidir. Sorumlu müdürü Osman Cudi (Gürsoy) Bey olup İstikbal Matbaası'nda basılmaktadır (TCDS, 1928: 992-993).44

43. Gaziantep Vilayeti

Kilis Gazetesi: 20 Ekim 1922'de, haftada iki kere olmak üzere cumartesi ve salı günleri yayımına başlanmıştır. İmtiyaz sahipleri Emin Çelebioğlu Mahmut Ragıp Bey ve Şemsizade Burhanettin Bey'dir.

Halk Dili: Pazartesi ve perşembe olmak üzere haftada iki kere yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ekrem Cenani Bey'dir. Havadis Matbaası'nda basılmaktadır (TCDS, 1928: 1006).45

42 Tarihte bir dizgi hatası vardır. Doğrusu 1288 (1872) olmalıdır.

43 Anılan Sivas yayınları için bkz. (Varlık, Ekim 2000: 62-63). Bu kaynakta verilen bilgiye göre, vilayet gazetesi *Sivas*'ın çıkış tarihi 1879'dur. *Kızılırmak* ise ilk kez 28 Ekim 1909'da yayımlanmıştır.

44 Anılan Trabzon yayınları için bkz. (Albayrak, 1994: 63-66, 194-200, 215-224). *Yeni Yol* evvela Giresun'da çıkmıştır ve kuruluş tarihi olarak 1923 (1339) verilmektedir bkz. (Albayrak, 1994: 194, 249). Eğitimci Cemal Gültekin'in önce Erzurum'da çıkardığı, sonra Trabzon'a taşınan *Özdilek* için ayrıca bkz. (Duman, 2000: 32).

45 Bu iki Gaziantep gazetesi için bkz. (Barlas, 26).

44. Kars Vilayeti

Varlık Gazetesi: Haftada iki kere yayımlanan siyasi, sosyal, ilmî, ahlaki, edebî gazetedir (TCDS, 1928: 1019).⁴⁶

45. Kırklareli Vilayeti

Kırklareli Gazetesi: Haftada iki kere yayımlanan resmî vilayet gazetesidir.

Trakya'da Yeni Işık Gazetesi: 1 Ocak 1926'da yayımına başlanmış cumhuriyetçi, Türkçü, halkçı gazetedir. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Şevket (Dingillioğlu) Bey'dir.

Trakya'da Yeşil Yurt Gazetesi: 30 Kasım 1927'de yayımına başlanmış, pazartesi ve perşembe olmak üzere haftada iki kere yayımlanan gazetedir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Ali Rıza (Dursunkaya) Bey, yazarı Mustafa Şerif Bey'dir (TCDS, 1928: 1034).⁴⁷

46. Şebinkarahisar (Karahisar-ı Şarki) Vilayeti

Yayımlanmamaktadır (TCDS, 1928: 1038-1051).

47. Balıkesir (Karesi) Vilayeti

Balıkesir Gazetesi: 14 Nisan 1914'te yayımına başlanmış vilayetin resmî gazetesidir. Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Irmak Mecmuası: 15 günde bir yayımlanan edebî, ilmî dergidir. Sorumlu müdürü Esat Adil (Müstecaplıoğlu) Bey'dir.

Türk Dili: 1926 yılında çıkmaya başlamış siyasi günlük gazetedir. İmtiyaz sahibi Yağhanecioğlu Hayrettin Bey, sorumlu müdürü İsmail Naci Bey'dir. Balıkesir Matbaası'nda basılmaktadır.

Ayvalık Gazetesi: Karesi vilayetine bağlı Ayvalık kazasında haftada iki kere çıkan siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Hüseyin Avni Bey, başyazarı Hilmi İsmail Bey'dir (TCDS, 1928: 1038-1066).

48. Kastamonu Vilayeti

Açık Söz Gazetesi: 15 Haziran 1919'da çıkmaya başlamıştır. Cuma hariç her gün yayımlanan siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Hüsnü (Açıksöz) Bey'dir. Kastamonu Matbaası'nda basılmaktadır.

Kastamonu Gazetesi: 1872'de yayımına başlanmış, haftalık resmî vilayet gazetesidir. Kastamonu Matbaası'nda 870 adet basılmaktadır.

Çalçene Gazetesi: 19 Ağustos 1927'de yayımına başlanmış, on beş günlük mizah gazetesidir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Yusuf Niyazi Bey'dir (TCDS, 1928: 1080).

Dilek Mecmuası: 1 Mart 1927'de Tosya kazasında çıkmaya başlamış ekonomi ve ilmî içerikli dergidir. Her ayın birinci ve on altıncı günü yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Necdet (Rıza Taner) Bey, yazı heyeti müdürü Ebusselah Rifat (Urkaya) Bey'dir.

Şule Gazetesi: 17 Ocak 1927'de İnebolu kazasında çıkmaya başlamış edebî, fennî, ekonomik ve sosyal gazetedir. Haftada bir kez pazartesi günleri yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Yusuf Cemal Bey'dir.

Güzel İnebolu: 12 Eylül 1925'te İnebolu kazasında yayımına başlanmış haftalık gazetedir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Musa Kâzım Bey'dir.

Nazikter Gazetesi: 30 Mayıs 1910'da Daday kazasında yayımına başlanmış haftalık gazetedir. Her şeyden bahsetmektedir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Yusuf Niyazi Bey'dir (TCDS, 1928: 1081).⁴⁸

49. Kocaeli Vilayeti

⁴⁶ Kâzım Karabekir'in gayretleriyle 1921'de yayın hayatına sokulan *Varlık* için bkz. (Arslan ve Tekir, 2013: 88-91).

⁴⁷ Anılan Kırklareli yayınları için bkz. (Önelçin, 1972: 51-54). Bu kaynağa göre *Yeşil Yurt*'un kuruluş tarihi 1925'tir.

⁴⁸ Anılan Kastamonu yayınları için bkz. (Demircioğlu, 1983: 18-26, 44-50, 63-79, 84-89, 182-183). *Kastamonu*, *Nazikter* ve *Şule* için ayrıca bkz. (Yılmaz, 2008: 15-35, 59-63).

Hür Fikir Gazetesi: İzmit'te 1924 Ocak'ında yayımına başlanmış dinî, sosyal, siyasi, edebî, inkılapçı ve cumhuriyetçi gazetedir. İmtiyaz sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Kocaeli mebusu Kılıçoğlu Hakkı Bey'dir (Kılıçzade Hakkı). Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Türk Yolu Gazetesi: Haftada bir kez pazar günleri yayımlanan cumhuriyetçi, Türkçü halk gazetesidir. Sorumlu müdürü İhsan Bey'dir. Vilayet matbaasında basılmaktadır.

Kocaeli Gazetesi: 27 Nisan 1918'de yayımına başlanmış perşembe günleri çıkan haftalık resmî gazetedir.

Adapazarı Gazetesi: Haftada bir kez yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ahmet Asım Bey'dir. Adapazarı'nda İstikbal Matbaası'nda basılmaktadır (TCDS, 1928: 1097).⁴⁹

50. Konya Vilayeti

Babalık Gazetesi: Haftada bir defa pazar günleri yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Yusuf Mazhar Bey, sorumlu müdürü Yusuf Ziya Bey'dir. Kendi matbaasında 700 adet basılmaktadır.

Konya Gazetesi: 2 Kasım 1926'da yayımına başlanmıştır. Haftada bir defa çarşamba günleri çıkmaktadır. Kendi matbaasında 75 adet basılmaktadır (TCDS, 1928: 1110).⁵⁰

51. Kırşehir Vilayeti

Kırşehir Gazetesi: 3 Şubat 1925'te yayımına başlanmış haftalık resmî gazetedir. Sorumlu müdürü Reşat Bey, başyazarı Cevat Bey'dir.

Dirlik Mecmuası: Terbiyevî, ilmî, sosyal içerikte olup her ayın on beşinci günü yayımlanmaktadır. Sorumlu müdürü Ömer Aydın Bey'dir. Kırşehir Muallimler Birliği tarafından basılmaktadır (TCDS, 1928: 1123).

52. Kayseri Vilayeti

Kayseri Gazetesi: Yayın hayatına 15 Ekim 1925'te ⁵¹girmiş resmî vilayet gazetesidir. Haftada iki defa yayımlanmakta ve vilayet matbaasında basılmaktadır. Sorumlu müdürü Talat Bey'dir (TCDS, 1928: 1133).⁵²

53. Gümüşhane Vilayeti

Yayını bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 1138-1146).⁵³

54. Kütahya Vilayeti

Kütahya Mecmuası: 29 Ekim 1925'te yayımına başlanmış on beş günlük edebî, ziraî dergidir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Mehmet Nuri Bey, başyazarı İsmail Hakkı Bey'dir (TCDS, 1928: 1059).

55. Giresun Vilayeti

İzler mecmuası: 27 Ekim 1925'te yayımına başlanmış ilmî, edebî, sosyal on beş günlük dergidir. İmtiyaz sahibi Cemil Hüseyin Bey, sorumlu müdürü Nuri Ahmet Bey'dir. Işık Matbaası'nda basılmaktadır.

Yeşil Giresun Gazetesi: 3 Haziran 1925'te yayımına başlanmış haftada iki kere çıkan gazetedir. Siyasi değildir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Nuri Ahmet (Cimşid) Bey'dir. Işık Matbaası'nda basılmaktadır (TCDS, 1928: 1168).⁵⁴

56. Mardin Vilayeti

⁴⁹ Anılan ilk üç yayın için bkz. (Şimşek, 2007: 61-110). *Kocaeli*'nin çıkış tarihi oldukça tartışmalıdır. *Türk Yolu*, Türk Ocakları'nın yayın organıdır (bkz. age). Adapazarı o dönemde Kocaeli vilayetine bağlı bir kaza olduğundan *Adapazarı* gazetesini için bkz. (Şahin, 2005: 24-32). Ahmet Asım Bey, banka müdürü ve gazeteci yazardır.

⁵⁰ Anılan iki Konya yayını için bkz. (Arabacı ve diğerleri, 2009: 45-50, 90-117).

⁵¹ Bu gazete hakkında bkz. (Önder, 1972: 53-56).

⁵² Gümüşhane basını hakkında bkz. (Albayrak, 1994: 234-236).

⁵³ Bu iki Giresun yayını hakkında bkz. (Albayrak, 1994: 252-255).

⁵⁴ *Tarsus* gazetesini için bkz. (Artan, 1996: 9-11). Bu kaynaktan gazetenin ilk çıkışı için 1908 tarihi verilmekte ve sorumlu müdürünün de Muhammed Faiz Bey olduğu ifade edilmektedir.

Mardin Gazetesi: 3 Mart 1927'de yayımlanmaya başlamış vilayetin haftalık resmî gazetesidir. Vilayet matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 1193).

57. Mersin Vilayeti

Tarsus Gazetesi: Kânunuevvel 1327'de [Aralık 1911 veya Ocak 1912] yayın hayatına girmiş siyasi gazetedir. Haftada iki kere yayımlanmaktadır. İmtiyaz sahibi Mehmet Tahir (Üncü) Bey, sorumlu müdürü Mehmet Fuat Bey ve başyazarı Halil Zeki Bey'dir. Mersin'de Yıldız Matbaası'nda basılmaktadır (TCDS, 1928: 1205).⁵⁵

58. Maraş Vilayeti

Maraş Muallimler Birliği Mecmuası: 3 Nisan 1927'de yayın hayatına girmiş on beş günlük meslek dergisidir. Başyazarı Mehmet Niyazi Bey, sorumlu müdürü Mehmet Ziya Bey'dir. İstiklal Matbaası'nda basılmaktadır (TCDS, 1928: 1216).

59. Malatya Vilayeti

Malatya Gazetesi: 19 Kasım 1923'te yayımına başlanmış haftalık resmî vilayet gazetesidir (TCDS, 1928: 1228).

60. Muğla (Menteşe) Vilayeti

Halk Gazetesi: 8 Mayıs 1927'de yayımına başlanmış günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi Naci Bey, sorumlu müdürü Mustafa Cavit Bey'dir. Vilayet matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 1249).

61. Niğde Vilayeti

Bilgi Gazetesi: Vilayetin haftalık resmî gazetesidir. Başyazarı Kâzım Bey'dir.

Niğde Gazetesi: Haftalık siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Cemal Bey, başyazarı Şahap Bey'dir (TCDS, 1928: 1267).

62. Yozgat Vilayeti

Yozgat Gazetesi: 1921'de yayın hayatına girmiş resmî vilayet gazetesidir. Başyazarı Ayın. Refet Bey'dir. Vilayet matbaasında basılmaktadır (TCDS, 1928: 1284).

63. Van Vilayeti

Yayımlı bulunmamaktadır (TCDS, 1928: 1270-1273).

4. Tartışma ve sonuç

1928 yılında basılan *Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnâmesi*'ne göre, 1927 yılında Türkiye'de mevcut 63 vilayetin 49'unda toplam 231 gazete ve dergi yayın hayatındadır. Hiç gazete - dergi bulunmayan 14 vilayet mevcuttur. Bunlar Artvin, Aydın, Erzincan, Elaziz, Urfa, Bayezit, Bitlis, Burdur, Cebeli Bereket, Hakkâri, Siirt, Şebinkarahisar, Gümüşhane ve Van'dır. Süreli yayın bulunmayan illerin ülkenin Doğu bölgesinde yoğunlaştığı görülmektedir. 231 yayının 100'ü İstanbul'da çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk yıllarında da İstanbul tartışmasız şekilde basının merkezi olmayı sürdürmektedir. İstanbul'u 14 yayımla İzmir ve 13 yayımla Ankara takip etmektedir. Başka hiçbir şehrin süreli yayın sayısı çift haneli rakamlara ulaşamamıştır. Üç vilayet (İstanbul, İzmir ve Ankara) 1927 yılında bütün Türkiye basınının yarısından fazlasını barındırmaktadır. Tek başına İstanbul bütün ülke basınının neredeyse yarısını temsil etmektedir. Dolayısıyla söz konusu dönemde basın açısından ülke genelinde gayet dengesiz bir dağılımın söz konusu olduğunu belirtmek gerekir.

Valiliklere ve dolayısıyla siyasi iktidara bağlı resmî vilayet gazetelerinin toplam sayısı 31'dir. Hiç yayın bulunmayan bölgeler bir yana, bazı vilayetlerde sadece resmî vilayet gazetesi

⁵⁵ Asker, 2009: 125-127.

çıkılmaktadır. Bunların sayısı 13'tür: Aksaray, Bilecik, Çankırı, İçel, Tekirdağ, Tokat, Mardin, Malatya, Yozgat, Çanakkale, Isparta, Sinop, Kayseri. Demek ki 1927 yılında 63 vilayetin 14'ünde hiç gazete-dergi bulunmazken, 13'ünde de sadece resmî vilayet gazetesi çıkmaktadır. Bu iki kategori vilayet adedi bazında tüm ülkenin neredeyse yarısını oluşturmaktadır.

Bakanlıklar, belediyeler, ticaret ve sanayi odaları, fakülteler, devlet hastaneleri, meslek örgütleri, dernekler gibi resmî ve yarı-resmî kurumlar tarafından çıkarılan yayınlar bir yana, siyasi iktidar – basın ilişkisi bakımından sözü edilmesi gereken bir diğer husus da milletvekili/mebus gazetecilerdir. Söz konusu yıllarda basın hayatında çok sayıda gazeteci milletvekili bulunmaktadır. TBMM'nin ilk üç döneminde, yani 1920-1931 yılları arasında mebusluk yapmış 40 gazeteci tespit edilebilmektedir.⁵⁶ Ayrıca, mesela Erzurum'da çıkan *Şen Yayla*'nın sahibi ve sorumlu müdürü Şevket Süreyya Aydemir gibi, bu dönemde milletvekilliği yapmamış ama iktidara yakın isimler söz konusudur.

Türkçe dışı basının merkezi, Osmanlı'da olduğu gibi, İstanbul'dur ve yine Osmanlı'da olduğu gibi, başı Fransızca ile Ermenice yayınlar çekmektedir: Fransızca (7), Ermenice (7), Rumca (6), Musevice (3), Almanca (1), Rusça (1). İki ve üç dilli yayınların beşi Türkçe-Fransızca, biri de Türkçe-Fransızca-Almanca'dır. İstanbul dışında İzmir ve Edirne'de Türkçe dışı yayınlar çok az sayıda da olsa görülür. Bu tablo karşısında Osmanlı basınının çok dilli / polyglot özelliğinin erken Cumhuriyet döneminde artık büyük oranda ortadan kalkmış olduğu söylenebilir. Dikkat çeken bir ayrıntı da anadili Türkçe olmayan gayrimüslim cemaatler arasında yalnızca Yahudi vatandaşların Türkçe yayın (üç adet) çıkarıyor oluşudur.

Toplam beş kadın gazete sahibinin dördü İstanbul'da, biri İzmir'dedir ve bu kadın gazetecilerin ikisi Türk (Cevriye İsmail ve Nezihe Muhittin Hanımlar), ikisi Ermeni (Arakis ve Haykanuş Marko Hanımlar) ve biri de Yahudi'dir (Eugenie Hayim Hanım). Kadın gazete sahiplerinin sayıca azlığı bir yana, kadınlara yönelik yayınların da çok az sayıda oluşu dikkat çekmektedir.

Tür itibariyle bakılacak olursa, kadınlara yönelik yayınlar gibi çocuk, spor ve sanat (müzik, tiyatro, sinema) yayınlarının da sayısı oldukça azdır. Mizah yayınlarının sayısı nispeten fazladır (10 adet). Bu tür özellikle coğrafi yayılmışlığıyla dikkat çekmektedir. Tıp/sağlık, edebiyat, ticaret/ekonomi içerikli yayınların durumu daha iyidir. "Dini" ibareli yayın sayısı ise ikidir; bunların biri Rumca *Ortodoksia* ve diğeri İzmit'te yayımlanan *Hür Fikir Gazetesi*'dir. Siyasî gazeteler sayıca en ağırlıklı kısmı oluşturmaktadır. Günlük gazete sayısı yaklaşık 50'dir.

100 civarında gazete ve dergi yayın hayatına Cumhuriyet'in ilanından sonra girmiştir. Diğer bir deyişle, 1927 yılında mevcut süreli yayınların yarısından fazlası Cumhuriyet öncesinden kalmaz. Dolayısıyla basın hayatında da imparatorluktan ulus devlete bir sürekliliğin mevcut olduğu ve yeni rejimin matbuatta henüz tam bir yansısını bulamamış olduğu söylenebilir.

Devlet Salnâmesi, 1927 yılı tirajları üzerine tatmin edici düzeyde bilgi içermemektedir. Verilen bilgi nispetinde tirajların 500 ila 5 bin civarında seyrettiği söylenebilir. Bununla birlikte, Sedat Simavi'nin *Resimli Gazete*'si 15 binlik tirajıyla ve yayın hayatına 1908'de atılmış olan mizahi *Karagöz* 30 binlik tirajıyla dikkat çekmektedir.

Özetlenecek olursa, Harf İnkılâbı arifesinde Türkiye basınının genel hatları şu şekilde belirlenebilir: Gazete-dergi ve matbaa sayısı azdır. Basının merkezi İstanbul'dur ve ülke düzleminde dağılımı fazlasıyla eşitsizdir. Tirajlar düşüktür. Basın siyasi iktidara çeşitli kanallar vasıtasıyla büyük

oranda tabidir. Erkek egemenliği belirgindir. Yayınların büyük bölümü Cumhuriyet öncesinden kalmadır, yani Osmanlı mirası önemli ölçüde sürmektedir.

KAYNAKÇA

- Alemdar, K. (1980). *İstanbul (1875-1964) Türkiye’de Yayınlanan Fransızca Bir Gazetenin Tarihi*. Ankara: AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu Yayınları.
- Arabacı, C., B. Ayhan, A. Demirsoy ve H. Aydın, *Konya Basın Tarihi* (2009). Konya: Palet Yayınları.
- Arıkan, Z. (2006). *İzmir Basın Tarihi (1868-1938)*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2005). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Rum Basını*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Arslan, N. ve Tekir, S. (2013). *Kars Basın Tarihi (1921-1980)*. Kars.
- Artan, G. (1996). *Mersin Basın Tarihi*. Mersin.
- Asker, A. (2009). *Gazeteci Milletvekilleri (1920-1980), Türkiye’de Kitle İletişimi Dün-Bugün-Yarın*. Korkmaz Alemdar (der.), Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Atatürk’ün Bütün Eserleri*, 14 (2004). İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Baraz, T. (1988). *Başlangıçtan Günümüze Eskişehir Basını (1908-1986)*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Barlas, U. *Gaziantep Basın Tarihi 100. Yıl*. Karabük: Gaziantep Kültür Derneği Yayını.
- Benbanaste, N. (1988). *Örneklerle Türk Musevi Basınının Tarihiçesi*. İstanbul: Sümül Basımevi.
- Bılar, E. (2006). *Edirne’nin Basın-Yayın Tarihi (1361-2006) I. Cilt*. İstanbul: Edirne Valiliği Yayınları.
- Çelik, Ş. (2000). İçel. *İslam Ansiklopedisi*, C. 21, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Demircioğlu, A. (1983). *100 Yıllık Kastamonu Basını 1872-1972*. Kastamonu: Doğrusöz Matbaası.
- Duman, H. H. (2000). *Erzurum Basın Yayın Tarihi (1867-1997)*. İstanbul: Duyap.
- Ertuğ, H. R. (1970). *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi - Birinci Cilt*, İstanbul.
- Ebüzziya, Z. (1985). Osmanlı İmparatorluğu’nun Türkçe Dili Dışındaki Basını. *Türkiye’de Yabancı Dilde Basın*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Gönüllü, A. R. (Mart 2005). Antalya’da Basın Hayatı (1920-1949). *ATAM Dergisi*, XXI, 61.
- Naim, A. G. (2015). *Türk Yahudi Basını Tarihi - Süreli Yayınlar*. İstanbul: Gözlem.
- Hâkimiyet-i Milliye*. (9 Aralık 1923).1.
- Haytaoğlu, E. (2010). *Denizli Basın Tarihi (1909-2009)*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Yayınları.
- Huyugüzel, Ö. F. (1996). *1928’e Kadar İzmir’de Çıkmış Türkçe Kitap ve Süreli Yayınlar Kataloğu*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- İnuğur, N. (1992). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti.
- İskit, S. R. (1943). *Türkiye’de Matbuat İdareleri ve Politikaları*. Başvekâlet Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü Yayınları.

- İsmail Hakkı Tefvik. (1935). *Ankara Vilâyeti Gazete ve Mecmuaları (1.9.1933'e kadar çıkanlar)*. Filibe: Tefeyyüz Matbaası.
- Koloğlu, O. (2010). *Osmanlı Dönemi Basınının İçeriği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Kurt, Y. (2007). *Osmaniye. İslam Ansiklopedisi*, C. 33, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Mazıcı, N. 1930'a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu. *Atatürk Yolu*, 18, 141.
- Menç, H. (1990). *Amasya Basın Tarihi*.
- Mildanoğlu, Z. *Ermenice Süreli Yayınlar 1794-2000*. İstanbul: Aras Yayıncılık.
- Ozulu, A. (2012). *Çorum Basın Tarihi Notları*. Çorum: Çorum Belediyesi Kültür Yayınları.
- Önder, A. R. (1972). *Kayseri Basın Tarihi 1910-1960*. Ankara: Kayseri İşçi Kredi Bankası Kültür Yayınları.
- Önelçin, H. A. (1972). *Trakya Basını*. İstanbul: Tekirdağ Halkevi Yayınları.
- Öztoprak, İ. (1981). *Kurtuluş Savaşında Türk Basını*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öztürk, Y. (2012). *Bursa Basın Tarihi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Polat, N. H. (2002). Türkiye'de Yerel Basının Gelişimine Kısa Bir Bakış. *TÜBAR*, Sayı: 12.
- Şahin, E. (2005). *Sakarya Basın Tarihi 1909-2004*. İstanbul: Sakarya Gazeteciler Cemiyeti Yayını.
- Şimşek, S. (2007). *Kocaeli Basın Tarihi (1848-2002)*. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Metin Tunçel, M. (1994). Doğubayazıt. *İslam Ansiklopedisi*. 9, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Tokgöz, O. (1981). Temel Gazetecilik. Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
- Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnâmesi 1927-1928*. Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesi Neşriyatı.
- Tütengil, C. O. (1966). *Diyarbakır Basını ve Bölge Gazeteciliğimiz*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Yayını.
- Ural, S. ve Soyer, N. (2012). Atatürk Dönemi Adana'da Yerel Basın (1923-1928). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 164-204.
- Varlık, M. B. (2006). Adana Basın Tarihi Üzerine Bibliyografik Notlar (1873-1928). *Kebikeç*, 21.
- Varlık, M. B. (2000). "Ankara Basın Tarihi Üzerine Bibliyografik Notlar (1871-1928)", *Kebikeç*, 9.
- Varlık, M. B. (Ekim 2000). Sivas Basın Tarihi Üzerine Notlar. *Toplumsal Tarih*, 82.
- Yaşar, M. (1971). *Anadolu'da İlk Türk Gazetesi (Envar-ı Şarkiyye)*. Ankara Gazeteciler Cemiyeti Yayını.
- Yılmaz, M. S. (2008). *II. Meşrutiyet Devri Kastamonu Basın Tarihi (1908-1918)*. Ankara: Berikan Yayınevi.